

Innovaatiopolitiikan linjaukset 2012 - 2015 ja painopisteet vuodelle 2011

TEM
Innovaatio-osasto

Elokuu 2010

SISÄLLYS

- 1. Johdanto**
- 2. Kansallinen innovaatiostrategia**
- 3. TEM:n innovaatiopoliittiset linjaukset**
- 4. Yleiset vaikuttavuustavoitteet**
- 5. Toiminnan painopisteet vuonna 2011**
 - 5.1 Osaamisperustan vahvistaminen**
 - 5.2 Laaja-alaisen innovaatiotoiminnan edistäminen**
 - 5.3 Innovaatioympäristön kansainvälistyminen**
 - 5.4 Innovaatiokeskittymien vahvistaminen ja innovaatiotoiminta alueilla**
 - 5.5 Kasvuyritysympäristön ja -palvelujen kehittäminen**
 - 5.6 Kysyntä- ja käyttäjälähtöisyyden vahvistaminen**
 - 5.7 Yritysten kansainvälistymisen ja viennin edistäminen**
 - 5.8 Innovaatiojärjestelmän kehittäminen**
 - 5.9 Tekninen turvallisuus ja luotettavuus**
 - 5.10 Geologisten luonnonvarojen hyödyntäminen**
- 6. Innovaatiopolitiikka EU-tasolla**

1. Johdanto

TEM-konsernin ohjaamiseksi rakennetun ohjausmallin mukaisesti TEM laatii ja täsmentää vuosittain konsernistrategian. Konsernistrategia ottaa huomioon sekä hallitusohjelman että toimintaympäristön muutosten vaatimukset työ- ja elinkeinopolitiikalle.

Konsernistrategiassa ilmaistut tavoitelinjaukset määrittelevät ne toimenpidealueet, jotka ovat erityisen tarpeellisia työ- ja elinkeinopolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi. Ne ovat politiikan painopisteitä.

Tavoitelinjausten toteuttaminen toteutuu kaikilla konserniohjauksen keinoilla (tulosohjaus, säädösohjaus, informaatio-ohjaus, kehitystoiminnan ohjaus, hallitus- ja johtokuntatyö). Tavoitelinjaukset ja tulostavoitteet tulevat näkymään vuoden 2011 talousarviossa ja ne konkretisoituvat virastojen tulossopimuksissa sekä ministeriön sisäisessä tavoiteasettelussa. Konsernistrategian lisäksi TEM:n virastojen ja laitosten sisällöllinen substanssiohjaus toteutuu myös erillisstrategioiden kautta.

Tämä asiakirja sisältää nimensä mukaisesti innovaatiopolitiikan linjaukset ja painopisteet vuodelle 2011. Asiakirjassa on yhteenveto hallituksen kesällä 2010 voimassa olevasta innovaatiopolitiikasta ja muista politiikkalohkoista, jotka kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriön innovaatio-osaston vastuulle. Asiakirjaan on koottu hallituksen keskeiset strategiset linjaukset ja tavoitteet, jotka esitetään hallitusohjelmassa ja siihen keväällä 2009 tehdyssä puolivälitarkistuksessa, valtioneuvoston syksyllä 2008 eduskunnalle antamassa innovaatiopoliittisessa selonteossa (kansallinen innovaatiostrategia) sekä vuoden 2011 talousarvioesityksessä.

Innovaatio-osaston vastuualueeseen kuuluvasta yritysten kansainvälistymisen ja viennin edistämisestä on laadittu erillinen strategia, jonka sisältö on otettu huomioon. Käsillä oleva asiakirja kattaa myös innovaatio-osastolle kuuluvien kaivostoiminnan luvitusta ja valvontaa sekä teknistä turvallisuutta koskevien asioiden kehittämislinjaukset.

Luvussa 3 esitetään innovaatio-osaston vastuulla olevia politiikka-alueita koskevat hallituksen ja työ- ja elinkeinoministeriön strategiset linjaukset. Lukuun 4 on kirjattu vuoden 2011 talousarvioon sisältyvät innovaatiopolitiikan yleiset vaikuttavuustavoitteet. Luvussa 5 esitetään strategisiin linjauksiin pohjautuvat ministeriön kehittämislinjaukset sekä toiminnan painopisteet vuonna 2011 ja osittain pidemmällä ajalla. Luvussa 6 esitetään työ- ja elinkeinoministeriön kannanotto EU:n innovaatiopolitiikan uudistamistarpeista.

Kehittämislinjausten toimeenpanosta päävastuun kantaa työ- ja elinkeinoministeriö, mutta lähes poikkeuksetta kaikki tavoitteet ja hankkeet edellyttävät sekä TEM:n hallinnonalan toimijoiden että vielä laajemmin eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä. Innovaatiopolitiikan linjausten ja toiminnan painopisteiden kokoamisella yhteen asiakirjaan pyritään varmistamaan, että TEM:n innovaatio-osaston tulosohjauksen piirissä olevien virastojen, laitosten ja sopimusyhteisöjen toiminnassa vuonna 2011 otetaan kattavasti huomioon hallituksen tavoitteet. Muistio täydentää innovaatiopolitiikan osalta TEM:n konsernistrategiaa ja konsernitason tulostavoitteita.

Innovaatio-osasto osallistuu omalta osaltaan myös vuoden 2010 alussa toimintansa aloittaneiden elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tulosohjaukseen keskusten innovaatio-

toimintaan ja yritysten kansainvälistymiseen liittyvällä vastuualueella. Tässä muistiossa esitetyt linjaukset ja painotukset ovat tulosohjauksen lähtökohtana. ELY-virastojen vuotta 2011 koskevasta tulossuunnittelusta ohjaavat ministeriöt ja keskusvirastot antavat erilliset ohjeensa.

2. Kansallinen innovaatiostrategia

Hallituksen linjaama kansallinen innovaatiostrategia sisältyi eduskunnalle syksyllä 2008 annettuun innovaatiopoliittiseen selontekoon. Strategiassa asetetaan innovaatiopolitiikan keskeisiksi päämääriksi tuotavuuskehityksen tukeminen ja Suomen edelläkävijäaseman varmistaminen valituilla innovaatiotoiminnan osa-alueilla.

Taloukasvun ja hyvinvoinnin lisääminen edellyttää innovaatioihin perustuvaa, kestävästi suunnattua tuottavuuden parantamista laajasti yrityksissä ja muissa yhteisöissä. Tuottavuuden kasvattamisen tärkeys korostuu kun työpanos väestön ikääntymisen vuoksi vähenee. Tavoitetilassa suomalaiset yritykset menestyvät ja kasvavat kansainvälisillä markkinoilla osaamisen luoman kilpailukyvyyn ja tuottavuuden kehittymisen ansiosta.

Myös julkisen sektorin on aktiivisesti uudistettava palvelujärjestelmiään ja toimintatapaan innovaatioita kehittämällä. Jotta Suomi kykenisi vastaamaan työvoiman määrän supistumiseen ja korkeahkon kustannustason haasteisiin, tarvitaan nykyistä parempaa työn tuottavuutta sekä yrityksissä että julkisella sektorilla.

Menestyäkseen Suomen on oltava valituilla innovaatiotoiminnan osa-alueilla edelläkävijä maailmassa. Suomen on pystyttävä luomaan globaalisti merkittävää lisäarvoa ja houkuttelemaan maahan osaajia ja investoijia. Tavoitetilassa Suomi vastaa yhteiskunnallisiin haasteisiin kokonaisvaltaisella, johdonmukaisella ja hallintorajat ylittävällä innovaatiopolitiikalla, joka ottaa laaja-alaisesti huomioon teknologiset ja ei-teknologiset innovaatiotoiminnan osa-alueet. Luovuuteen kannustava asenneilmapiiri tukee innovatiivisuuden laaja-alaista kehitystä. Innovaatiotoiminnan edelläkävijyys vaatii rinnalleen myös kasvuhakuista yrittäjyyttä.

Suomen korkeatasoiseen osaamiseen perustuva kilpailukyky on perinteisesti ollut vahva silloin, kun sitä mitataan innovatiivisuudella ja panostuksilla innovaatiotoimintaan. Viimeisimmässä IMD:n mittauksessa Suomi tosin putosi sijalle 19. Julkisella panostuksella innovaatiotoimintaan on toki oma roolinsa yritysten innovaatiotoiminnan edistämisessä, mutta kansakuntien kilpailukykyisyys on ennen kaikkea niissä toimivien yritysten kilpailukykyisyyttä. Kaiken kaikkiaan meidän tulee edelleen pitää kiinni hyvästä koulutuksesta, yritysten ja julkisen sektorin panostuksista tutkimus- ja kehitystoimintaan sekä hyvin toimivista instituutioistamme. Vahva osaamis pohja, jonka Suomi on luonut koulutukseen ja tutkimukseen panostamalla, tulee säilyttää, ja sitä tulee edelleen vahvistaa.

Innovaatiostrategia perustuu seuraaviin perusvalintoihin, joita kaikkia yhdistää vaatimus vahvan osaamis pohjan luomisesta:

Innovaatiotoiminta rajattomassa maailmassa: Suomen liittyminen ja asemoituminen globaaleihin osaamis- ja arvoverkostoihin edellyttää aktiivista osallisuutta ja vaikuttamista näihin verkostoihin, osaajien kansainvälistä liikkuvuutta sekä innovaatioympäristömme vetovoimaisuuden määrätietoista kehittämistä.

Kysyntä- ja käyttäjälähtöisyys: Kysynnän ohjaama innovointi, joka ottaa huomioon käyttäjien tarpeet niin julkisen kuin yksityisenkin sektorin toiminnassa, edellyttää kannustavia markkinoita sekä käyttäjien ja kehittäjien yhteisiä innovaatioprosesseja.

Innovatiiviset yksilöt ja yhteisöt: Yksilöillä ja tiiviillä innovaatioyhteisöillä on keskeinen asema innovaatioprosesseissa. Yksilöiden ja yrittäjien innovaatiokyvykkyys ja kannusteet ovat tulevaisuuden kriittisiä menestystekijöitä.

Systemisyys: Innovaatiotoiminnan tulosten hyödyntäminen edellyttää laaja-alaista, myös rakenteiden uudistamiseen tähtäävää kehittämistoimintaa ja määrätietoista muutostohtamista.

Kansallisen innovaatiostrategian toimenpianoa ohjaavat seuraavat hallituksen linjaamat kehittämisenäkökulmat:

- osaamisperustan vahvistaminen
- laaja-alainen innovaatiotoiminta
- innovaatioympäristön kansainvälistyminen
- vahvat ja verkottuneet innovaatiokeskittymät
- kansainvälisesti kilpailukykyinen koulutus- ja korkeakoulujärjestelmä
- kasvuyritysympäristön ja -palvelujen kehittäminen
- kysyntä- ja käyttäjälähtöisyyden vahvistaminen
- valtion konserniohjaus ja systeeminen toimintatapa
- innovaatiotoiminnan voimavarojen lisääminen
- innovaatiojärjestelmän kansainvälinen arviointi.

3. TEM:n innovaatiopoliittiset linjaukset

Hallitus- ja eduskuntatasolla käsitellyn kansallisen innovaatiostrategian ohella innovaatio-osaston toimintaa ohjaavat ennen muuta työ- ja elinkeinoministeriön konsernistrategia, ministeriön ja ulkoasiainministeriön yhteisen vientifoorumin laatima yritysten kansainvälistymisen ja viennin strategia, ministeriön matkailustrategia sekä geologisten luonnonvarojen hyödyntämistä ja teknistä turvallisuutta ja luotettavuutta koskevat linjaukset.

Konsernistrategian 2010 asettamat tavoitelinjaukset ovat seuraavat:

- Autetaan nuoria työllistymään.
- Edistetään uutta, kasvavaa ja kansainvälistyvää yritystoimintaa.
- Vahvistetaan innovaatiotoiminnan edellytyksiä ja luodaan huippuluokan innovaatiokeskittymiä.
- Lisätään työvoiman osaamista ja nopeutetaan työllistymistä työnantajien tarpeisiin.
- Parannetaan tuottavuutta erityisesti julkisissa palveluissa ja työelämän laatua kaikilla toimialoilla.
- Edistetään uusiutuvan energian käyttöä.

Kaikilla edellä mainituilla linjauksilla on myös edistettävä alueiden kilpailukykyä ja kehitystä. Tavoitelinjauksien mukaiset tulostavoitteet (luku 4) siirtyvät virastojen vuodelle 2011 tehtäviin tulossopimuksiin ja näkyvät sekä ministeriön osastojen että yksiköiden tavoiteasettelussa.

TEM-konserni on globaali toimija. Kansainvälinen ulottuvuus ja yhteistyö EU-tasolla ovat olennainen osa työ- ja elinkeinopolitiikkaa. EU-politiikassa korostuu tarve vaikuttaa yhteisen talousalueen avoimuuteen sekä EU-talouksien uusiutumiskykyyn.

Osaamisperustan vahvistaminen

Osaamisen ylläpitäminen ja vahvistaminen on innovaatiostrategian läpileikkaava tavoite. Suomen kansantalous menestyy tulevaisuudessa vain, jos se panostaa osaamiseen ja kykenee uudistumaan. Osaamista on kyettävä jalostamaan kansainvälisiksi menestystuotteiksi tai hyvin toimiviksi ja kustannustehokkaiksi palveluiksi. Tämä vaatii vahvaa ja laaja-alaista panostusta innovaatiotoimintaan sekä kykyä hyödyntää näitä investointeja kansainvälisessä liiketoiminnassa ja julkisissa palveluissa. Osaamisperustan kehittäminen vaatii erityisesti globalisaation oloissa verkostomaista yhteistyötä maailman huipputoimijoiden kanssa sekä ennakkoluulotonta eri tieteenalojen yhteistoimintaa.

Laaja-alaisen innovaatiotoiminnan edistäminen

Laaja-alaisen innovaatiopolitiikan lähtökohtana on omaksua systeeminen näkökulma, jossa julkisten ja yksityisten rakenteiden ja toimijoiden muodostamaa innovaatiojärjestelmää kehitetään kokonaisuutena ja samalla huolehditaan sen kaikista osa-alueista. Tehtävä on hyvin haasteellinen ja edellyttää erityisesti politiikkavalmistelusta vastaavilta ministeriöiltä tiivistä yhteistyötä, jossa yhdistetään monipuolisesti erilaiset politiikkatoimenpiteet esimerkiksi kasvuyritysten synnyttämisessä, ympäristöongelmien ratkaisemisessa, julkisten palvelujen tehostamisessa ja alueellisten innovaatiokeskittymien rakentamisessa.

Laaja-alaiseen innovaatiopolitiikkaan kuuluu myös erilaisten osaamisten monipuolinen ja ennakkoluuloton yhdistäminen - pelkkä tieteellisen ja teknologisen osaamisen hyödyntäminen ei riitä. Innovaatiotoiminnan kannusteet ja kehittämistoimet tulee ulottaa myös liiketoimintaan, johtamiseen ja luovuuteen liittyviin osaamisiin sekä palvelu-, organisaatio- ja sosiaalisiin innovaatioihin. Laaja-alaiseen innovaatiopolitiikkaan kuuluu myös yksityisen palvelusektorin kehittäminen.

Innovaatioympäristön kansainvälistyminen

Talouden globaali verkottuminen on sekä haaste että mahdollisuus suomalaisille kasvuhakuisille yrityksille. Niiden on kyettävä lunastamaan paikkansa näissä verkostoissa kumppaneita hyödyttävällä osaamisella ja kilpailukykyisillä tuotteilla. Tutkimus- ja innovaationeuvosto hyväksyi joulukuussa 2009 koulutus-, tutkimus- ja innovaatiotoiminnan (KTI) kansainvälistämistä koskevan strategia-asiakirjan. Tavoitteenasettelu ja linjaukset kohdentuvat vuosille 2010–2015. Neuvosto toteaa asiakirjassaan, että kansainvälistämisen tavoite on tukea Suomen omaa kasvua ja kehitystä, vahvistaa kahdenvälistä yhteistyötä keskeisimpien kumppanimaiden kanssa, edistää vaikutusmahdollisuuksiamme osana laajempia yhteisöjä sekä parantaa kykyämme kantaa vastuuta yhteisten, yli rajojen käyvien ongelmien ratkaisemisessa.

Yhteistyötä ja kumppanuuksia tulee vahvistaa Suomen kannalta kiinnostavimmilla markkinoilla ja innovaatiotoiminnan keskittymissä maailmanlaajuisesti. Samalla tulee tukea suomalaisten innovaatiokeskittymien vetovoimaisuutta mm. osaamislähtöisellä inward -toiminnalla.

Suomen vahvuustekijöitä ulkomaisista investoinneista kilpailtaessa ovat korkealaatuinen innovaatioympäristö, koulutettu työvoima ja toimiva infrastruktuuri. Näitä kilpailutekijöitä vahvistetaan edelleen laaja-alaisen innovaatiopolitiikan toimeenpanolla.

Innovaatiokeskittymien vahvistaminen ja innovaatiotoiminta alueilla

Tavoitteena on, että Suomi on valikoiduilla aloilla yksi innovaatiotoiminnan kärkimaista maailmassa. Toimialarajoja ylittävät innovaatiokeskittymät ovat haluttuja yhteistyökumppaneita kansainvälisissä verkostoissa, ja niillä on keskeinen asema Suomen kansainvälisen tunnettuuden ja vetovoimaisuuden perustana.

Eri puolilla maata sijaitsevaa osaamista tulee koota verkottuneiksi innovaatioyhteisöiksi. Tällä tavoin voidaan edistää innovaatiotoiminnan uusien käytäntöjen leviämistä sekä toisaalta hyödyntää hajautunutta osaamista kansallisena resurssina.

Kasvuyritysympäristön ja –palvelujen kehittäminen

Innovaatiojärjestelmän keskeinen haaste on nopeasti kasvavien innovatiivisten yritysten vähäinen määrä ja niiden hidas kansainvälistyminen. Julkiset toimenpiteet on saatava edistämään nopean kasvun dynamiikkaa. Yritysten kasvua ja kansainvälistymistä tuetaan parhaiten kokonaisvaltaisella innovaatio- ja kasvuyrityspolitiikalla. Globaaleille markkinoille ja nopeaan kasvuun pyrkiville yrityksille rakennetaan huippuluokan toimintaedellytykset. Tämä toteutuu mm. kasvuun kannustavalla säätelyllä, tehokkailla riskirahoitusmarkkinoilla ja erityisesti näitä yrityksiä tukevilla yrityspalveluilla ja yrityshautomotoiminnan uusilla ratkaisuilla.

Taloudellisen menestyksen jatkuminen vaatii huippuluokan osaamis pohjan ja innovaatiotoiminnan yhdistämistä kunnianhimoiseen ja kasvuhakuiseen yrittäjyyteen. Vientivetoisena taloutena Suomi tarvitsee nykyistä enemmän yrityksiä, jotka kykenevät menestyksellisesti kaupallistamaan hyviä liikeideoita tuotteiksi ja palveluiksi maailmanlaajuisille markkinoille. Tarvitaan myös yksilöitä, joilla on kykyä ja halua löytää ja vallata uusia markkinoita, toimia globaalisti ja kasvattaa perustamiaan yrityksiä pienistä keskisuuriksi ja suuriksi.

Kysyntä- ja käyttäjälähtöisyyden vahvistaminen

Innovaatiopolitiikan vaikuttavuuden parantamiseksi on kyettävä aiempaa vahvemmin tarttumaan kysynnän tarjoamiin mahdollisuuksiin innovaatioiden hyödyntämisessä sekä käyttäjien tarpeiden luomiin uusiin innovointimahdollisuuksiin. Näihin edellytyksiin vaikutetaan kysyntä- ja käyttäjälähtöisellä innovaatiopolitiikalla.

Yhteiskunnalla on käytössään useita kysyntään vaikuttavia politiikkavälineitä, joita ei ole riittävästi käytetty innovaatioiden edistämiseen. Tällaisia ovat julkiset hankinnat, säätely ja standardisointi. Julkisten hankintojen yhden prosentin käyttö innovaatioihin merkitsee yli 200 miljoonan euron lisäpanostusta innovaatioihin. Säätelyä voidaan puolestaan toteuttaa niin, että markkinoiden kysyntä innovaatioille kasvaa, esimerkkinä energiatehokkuuden lisääminen vaatimusten avulla.

Käyttäjät ovat merkittävä, mutta toistaiseksi liian niukasti hyödynnetty mahdollisuus innovaatiotoiminnalle, sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Käyttäjien osaamista tulee systemaattisesti valjastaa tuotteiden uusien sisältöjen synnyttämiseen ja julkisten palvelujen uudistamiseen. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa tähän monia uusia mahdollisuuksia.

Käyttäjien tarpeet synnyttävät myös uusia innovointimahdollisuuksia, joita toistaiseksi vain harvat yritykset systemaattisesti hyödyntävät. Käyttäjälähtöisen innovaatiopolitiikan välineillä tulee vauhdittaa tarpeiden liiketaloudellista hyödyntämistä.

Yritysten kansainvälistymisen ja viennin edistäminen

Pienenä kansantaloutena Suomi on globaalitaloudessa entistä riippuvaisempi yritysten kansainvälistymisestä ja viennistä sekä maamme kyvystä houkutella ulkomaisia investointeja ja osaavaa työvoimaa. Yhä avoimempi liiketoimintaympäristö edellyttää yrityksiltä kansainvälistymistä aikaisempaa varhaisemmassa vaiheessa ja kansainvälistymisosaamisen ja kansainvälisen kilpailukyvyyn jatkuvaa kehittämistä. Yritysten kansainvälistymisen ja viennin edistämiseksi luodun kansallisen järjestelmän tulee kyetä auttamaan yrityksiä vastaamaan näihin haasteisiin. Menestyminen kansainvälisillä markkinoilla edellyttää yrityksiltä panostamista osaamiseen, innovaatioihin, teknologioiden tehokkaaseen soveltamiseen ja nopeaan kansainvälistymiseen.

Ulkomaiset investoinnit ovat tärkeä osa yritysten kansainvälistymiskokonaisuutta. Suomeen suuntautuvilla ulkomaisilla investoinneilla voidaan parantaa markkinoiden toimivuutta, monipuolistaa yritysrakennetta, lisätä työllisyyttä ja vahvistaa osaamisperustaa.

Julkisesti tuetuilla kansainvälistymis- ja koulutuspalveluilla tuetaan erityisesti pk-yritysten ja uusien toimialojen kansainvälistymistä. Laajemmin ajateltuna koulutuksen vienti on kokonaisuus, jossa yrityksillämme on mahdollista menestyä.

Innovaatiojärjestelmän kehittäminen

Kansallisen innovaatiostrategian edellyttämien rakenteiden ja toimintamallien muutosten ja kehittämistoimenpiteiden selvittämiseksi tehtiin innovaatiojärjestelmän kansainvälinen arviointi. Syksyllä 2009 valmistuneen arvioinnin tavoitteena oli saada monipuolinen kansainväliseen huippuasiantuntemukseen perustuva näkemys siitä, mitä rakenteellisia uudistuksia kansallisen innovaatiostrategian linjausten toteuttaminen edellyttää. Tarkoituksena oli tunnistaa uuden laaja-alaisen innovaatiopolitiikan kannalta keskeisiin toimintatapoihin, organisaatioihin ja resurssien kohdistamiseen liittyvät haasteet. Arvioinnin suositusten toimeenpano on aloitettu.

TEM:n innovaatio-osaston tulosohejausvastuulla olevia virastoja ja laitoksia kehitetään säännöllisin arviointien pohjalta. Kuluvan vuoden aikana on valmistunut GTK:n arviointi, VTT:n arviointi valmistuu syksyllä ja Tekes arvioidaan tulevan talven kuluessa. Rakenteellisten uudistusten lähtökohtina ovat kansallisen innovaatiostrategian ja sen toimeenpanoa tukevien arviointien ohella koko valtiokonsernia koskevat hallituksen kehittämislinjaukset kuten valtion tuottavuusohjelma ja pyrkimys siirtää puhtaasti markkinaehtoinen toiminta tuotettavaksi yhtiömuodossa.

Tekninen turvallisuus ja luotettavuus

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa Suomessa merkittävästä osasta teknistä turvallisuutta ja luotettavuutta koskevaa lainsäädäntöä ja niihin liittyvää infrastruktuuria. Tavoitteena on, että metrologia-, akkreditointi-, testaus-, sertifiointi- ja standardisointitoiminta sekä tekninen turvallisuusjärjestelmä vastaavat kansallista ja kansainvälistä vaatimustasoa ja tarjoavat yrityksille kansainvälisesti kilpailukykyiset toimintaolosuhteet.

Teknisen turvallisuusjärjestelmän kehittämisen ohjenuorana on se, että yhteiskunnan kannalta merkittävät turvallisuusriskit tunnistetaan siten, etteivät ne ylitä yhteiskunnan hyväksymää tasoa. Ministeriön toiminta tähtää siihen, että tehokasta elinkeinotoimintaa on mahdollista harjoittaa tinkimättä turvallisuuden tasosta. Turvallisuusjärjestelmässä pyritään hyödyntämään yritysten omaehtoista turvallisuus- ja laatu toimintaa perinteisen viranomaissääntelyn rinnalla.

Geologisten luonnonvarojen hallittu hyödyntäminen

Luonnonvaroja koskevan tiedon ja tutkimuksen merkitys on kasvanut yhtäältä raaka-ainevarojen kysynnän kasvun ja toisaalta ympäristövaatimusten kehittymisen seurauksena. Luonnonvarakysymysten, kuten kestävän maankäytön ja geologisten luonnonvarojen hallitun hyödyntämisen yhteiskunnallisen merkityksen kasvusta kertovat EU:n aktivoituminen mineraalipolitiikan alueella, samoin kuin Suomessa laadittu kansallinen luonnonvarastrategia.

Kaivannaisalalla on huomattava alueellinen ja valtakunnallinen merkitys ja se on noussut yhdeksi harvoista kasvualoista Suomessa. Työ- ja elinkeinoministeriön tavoitteena on huolehtia siitä, että kaivoslain uudistuksen yhteydessä taataan ympäristönäkökohtien ja maanomistajien etujen nykyistä paremman huomioon ottamisen ohella jatkossa myös edellytykset kaivostoiminnan harjoittamiselle Suomessa. Valtio on myös valmis tukemaan toimenpiteillään merkittävien kaivoshankkeiden kehittämistä ja toteuttamista.

Innovaatiopolitiikan voimavarat

Hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi nostaa tutkimus- ja kehittämistoimintaan käytettävä panostus neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta hallituskauden aikana eli vuoteen 2011 mennessä. Hallitus on sitoutunut edistämään tavoitteen saavuttamista lisäämällä julkista rahoitusta ja kehittämällä yritysten t&k-toiminnan kannusteita. Julkisen rahoituksen osuus pyritään nostamaan 30 prosenttiin kansallisesta t&k-panostuksesta ja 1,2 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Vuonna 2009 tutkimus- ja kehittämistoiminnan bkt-osuus nousi ennakkoarvion mukaan neljään prosenttiin (4,01), koska bkt laski.

Valtioneuvoston 30.3.2010 tekemän, vuosia 2011-2014 koskevan kehyspäätöksen mukaan t&k-panostukset kasvavat vuonna 2011 kuluvaan vuoteen verrattuna nimellisesti 75 miljoonaa euroa. Rahoituksen nimellinen kasvu on 4,1 prosenttia ja reaalisesti alle 2 prosenttia.

4 Yleiset vaikuttavuustavoitteet

Työ- ja elinkeinoministeriö on asettanut vuoden 2011 talousarvioesityksessä alustavasti innovaatiopolitiikan ja yritysten kansainvälistymisen tulosalueelle yhteistyössä konsernin muiden tulosalueiden kanssa konsernistrategian tavoitelinjauksista (luku 3, s. 5) ja muista tulosalueen strategioista johdetut yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2011:

1. Suomen sijoitus kansainvälisessä innovaatiovertailuissa ei laske suhdannetilanteen johdosta.
2. Kasvavilla ja kehittyvillä aloilla syntyy uutta yritystoimintaa.
3. Pääomasijoitustoiminta kohdistuu nykyistä enemmän alkuvaiheen rahoittamiseen kehittyvissä klustereissa.

4. Luovilla aloilla, hoiva-alalla ja metsäalalla syntyy uutta ja kansainvälistyvää yritys-toimintaa.
5. Kasvuyritysten toimintaedellytykset paranevat.
6. Pk-yritykset kansainvälistyvät.
7. Innovaatiotoiminnan toteutuksessa kysyntä- ja käyttäjälähtöisyys vahvistuu.
8. Kansalliset ja alueelliset osaamis- ja innovaatiokeskittymät ovat nykyistä verkot-tuneempia, paremmin koordinoituja ja kansainvälisempiä.
9. Yritykset ja tutkimuslaitokset hyödyntävät nykyistä enemmän kansainvälisiä tutki-musverkostoja ja -kumppanuuksia.
10. Julkisten palvelujen tuottavuus paranee ja syntyy uusia palvelutuotannon liiketoimin-takonsepteja.
11. Julkisissa palveluissa on aloitettu innovatiivisia hankkeita toimintatapojen uudistami-seksi.
12. Yhä useampi yritys harjoittaa tutkimus- ja kehitystoimintaa, uudistaa toimintaansa in-novaatioiden avulla ja ottaa käyttöön uusia liiketoimintamalleja.
13. Alueiden erityisvahvuudet kehittyvät ja osaamiskeskusten välinen yhteistyö lisääntyy.
14. Tekninen turvallisuus ja luotettavuus yhteiskunnassa ja yrityksissä pysyvät korkealla tasolla.

5 Toiminnan painopisteet vuonna 2011

5.1 Osaamisperustan vahvistaminen

Liiketoiminnan, työelämän ja johtamisen osaamista on vahvistettava

Osaamis pohjaa vahvistetaan yhteistyössä hallinnonalan laitosten (Tekes, VTT, GTK ja Mikes, ELY-keskukset) ja opetushallinnon kanssa. Luonnontieteellisen ja teknisen osaami-sen rinnalla kehitetään liiketoimintaosaamista sekä työelämän kehittämiseen ja johtamiseen liittyvää osaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti osaamisen laatuun ja relevanssiin sekä luovuuteen.

Tekes jatkaa asiakkailleen lisäarvoa tuovien asiantuntija- ja rahoituspalvelujen tuottamista, käynnistää ohjelmia tulevaisuuden kannalta tärkeillä alueilla sekä osallistuu SHOKien kehittä-miseen ja rahoittamiseen. Toimintaa kohdistetaan erityisesti käyttäjien tarpeista nouse-vaan t&k&i-toimintaan tuotanto- ja palvelualoilla, hyödyntämisen kehittämiseen sekä työ-elämän innovaatioiden aikaansaamiseen. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tär-keimpiä sisällöllisiä alueita ovat yhteiskunnan ja ympäristön hyvinvointi, tietotekniikan ja digitalisoinnin hyödyntäminen sekä palveluliiketoiminta.

VTT:n organisaation ja toiminnan kehittämistä on parin viime vuoden aikana ohjannut mi-nisteriön ja tutkimuskeskuksen sopima ”VTT 2010 ohjelma”. Ohjelman mukaisesti VTT ot-ti käyttöön konsernirakenteen vuoden 2010 alussa, jolloin VTT:n asiantuntijapalvelut ja osakkuusyritysten hallinnointi siirtyivät erillisten VTT:n omistajaohjauksessa olevien osa-kehtiöiden hoidettaviksi. Ohjelman avulla pyrittiin tehostamaan tulosohjausta ja johtamis-ta, lisäämään tulos- ja kustannustietoisuutta sekä parantamaan tutkimuksen laatua ja kilpai-lukykyä. Vuoden 2010 aikana tarkennetaan uuden konsernirakenteen edellyttämiä omistaja-ohjauskäytäntöjä. VTT:n pidemmän ajan kehittämistarpeiden arvioimiseksi ministeriö to-teuttaa VTT:n strategisen ja toiminnallisen arvioinnin joka valmistuu syyskuussa 2010.

VTT vastaa toimintaympäristön muutosten haasteisiin tehostamalla tutkimustulosten hyödyntämistä ottamalla kaupallistamisen kaikkiin hankkeisiin ja ohjelmiin heti alusta asti. Kansainvälisessä toiminnassa keskitytään seuraaviin strategisesti tärkeisiin aloihin: energia, metsäteollisuus, teollinen biotekniikka sekä elektroniikka ja tieto- ja viestintäteknologia. Konsernirakenteella parannetaan VTT:n toiminnan vaikuttavuutta ja toiminnallista tehokkuutta.

Geologian tutkimuskeskuksen roolia kansallisena geoalan osaamiskeskuksena ja palvelujen tarjoajana sekä merkittävänä eurooppalaisena tutkimuslaitoksena edelleen vahvistetaan. GTK kehittää omaa toimintaansa tuoreessa arvioinnissa esitettyjen toimenpide-ehdotusten pohjalta.

Tiedeyhteisöjä kannustetaan monialaisen osaamisen yhdistämiseen muiden alojen kanssa. Tiedon käyttäjäyhteisöjen (yritykset, muut tutkimuslaitokset, kansalaisjärjestöt, viranomaiset) näkemykset ja tarpeet otetaan entistä paremmin huomioon tutkimustyössä.

Hallinnonalan innovaatio-osaamista vahvistetaan viestinnän ja erilaisten räätälöityjen tilaisuuksien avulla.

5.2 Laaja-alaisen innovaatiotoiminnan edistäminen

Julkisten palvelujen innovaatiot

Yhteiskunta on tulevaisuudessa entistä selvemmin palveluyhteiskunta. Hyvinvointi- ja tuottavuustavoitteet edellyttävät myös palveluiden innovatiivista kehittämistä, mitä ikääntymisen mukanaan tuomat kustannuspaineet entisestään korostavat. Julkisten palveluiden tuottavuuden lisääminen on keskeinen keino hillitä verorasituksen nousua ja siten huolehtia myös kansallisesta kilpailukyvästä.

Julkisten palveluiden uudistaminen edellyttää kykyä reagoida asiakkaiden muuttuviin ja yksilöllisiin tarpeisiin. Toiminnan kulmakiviä ovat kumppanuus, innovatiiviset julkiset hankinnat ja käyttäjälähtöisyys. Kumppanuus korostaa sitä, että julkisten palvelujen uudistamiseen otetaan mukaan myös yksityisen sektorin osaaminen. Julkisissa hankinnoissa pyritään ratkaisu- ja ongelmalähtöisyyteen ja annetaan tilaa uusille ideoille ja toimintatavoille. Käyttäjälähtöisyys tähtää palveluiden laadun parantamiseen ottamalla huomioon käyttäjien tarpeet palvelujen uudistamisen yhteydessä ja antamalla käyttäjien ohjata valinnoillaan palveluiden tuotantoa sekä ottamalla palvelujen käyttäjien resurssit mukaan palvelujen uudistustyöhön.

Työelämän kehittäminen

Yritysten tuottavuutta ja kilpailukykyä parannetaan sisällyttämällä työelämän kehittäminen osaksi yritysten yleistä kehittämistä. Yrityksiä ja muita työyhteisöjä kannustetaan osallistumaan edistyksellisiin kansainvälisiin työelämän kehittämishankkeisiin ja omaksumaan myönteinen asenne erilaisia kulttuureja ja toimintatapoja kohtaan.

Työelämän kehittämisen näkökulma on osa laaja-alaista innovaatiopolitiikkaa, ja sitä toteutetaan Tekesin innovaatiotoiminnan rahoitus- ja asiantuntijapalvelujen kautta. Työelämän kehittämistoimilla vaikutetaan myös työurien pidentämiseen.

Matkailustrategia 2020

Matkailun kehittämisessä keskeinen ajatus on, että strategiassa panostetaan matkailun vahvuuksiin ja autetaan matkailukeskittymissä olevia kasvuhakuisia ja verkostuneita yrityksiä menestymään. Julkinen sektori nähdään tärkeänä kehitystyön toteuttajana. Strategiassa korostetaan kestäväen kehityksen huomioimista matkailun liiketoiminnan prosesseissa ja palvelutarjonnassa. Matkailualueiden infrastruktuuria parannetaan. Alan koulutusta ja tutkimusta kehitetään tavoitteena mm. markkinatiedon parempi hyödyntäminen.

Matkailutoimialojen työllistävyyden ylläpitäminen maan eri osissa on strategian tärkein tavoite. Ympärikuotisten käyttöasteiden korottamiseen ja saavutettavuuteen liittyviä konkreettisia toimenpiteitä toteutetaan matkailun asemaa vahvistavilla yleisillä elinkeinopoliittisilla toimenpiteillä.

5.3 Innovaatioympäristön kansainvälistyminen

Vahvistetaan yhteistyötä ja kumppanuuksia Suomen kannalta kiinnostavimmilla nousevan talouden ja innovaatiotoiminnan alueilla maailmanlaajuisesti

FinNode-innovaatiokeskusten verkoston toimintaa kehitetään suomalaisen innovaatiojärjestelmän kontaktipintana kaikkein kiinnostavimpiin innovaatioverkostoihin ja markkinoihin. FinNode-keskusten ja osaamiskeskusohjelman välistä yhteistyötä tiivistetään luomalla yhteistyömalleja sekä hyödyntämällä FinNoden verkostoa nykyistä paremmin osaamiskeskusohjelmassa toteuttavien kansainvälistymistoimenpiteiden läpiviennissä.

Vahvistetaan julkisten rahoitus- ja palveluorganisaatioiden kykyä vaikuttaa kansainvälisissä innovaatiotoiminnan verkostoissa

Innovatiivisen liiketoiminnan kansainvälistymisen edistämässä on tunnistettu tarve nykyistä kokonaisvaltaisemmalle otteelle ja vahvemmalle koordinaatiolle, jotta toimenpiteet kyettään toteuttamaan toisiaan tukevalla tavalla. Julkisten toimijoiden yhteistyötä vahvistetaan vuonna 2011 erityisesti seuraavien osaamisintensiiivisen liiketoiminnan kansainvälistymisen kannalta keskeisten osa-alueiden kehittämisessä:

- Asiakstarpeiden ja markkinakehityksen ennakointi
- Osaamislähtöinen inward -toiminta
- Yritysten ja yritysryhmien kansainvälistymistä tukeva palvelutarjoama
- Strategiset kumppanuudet ja verkostot.

Ulkomaisten investointien edistämistoimilla laajennetaan ja vahvistetaan edelleen innovaatiojärjestelmän osaamis pohjaa

Suomi tarvitsee ulkomaisia investointeja tuomaan maahan uudenlaista osaamista ja uusia työpaikkoja sekä lisäämään kilpailua ja kehittämään innovaatioympäristöä. Ulkomaisten investointien edistämässä panostetaan aiempaa voimakkaammin osaamis- ja innovaatiopohjaisten investointien hankkimiseen. Osaamislähtöisillä investoinneilla voidaan täydentää Suomen innovaatiokentän osaamisklustereita.

5.4 Innovaatiokeskittymien vahvistaminen ja innovaatiotoiminta alueilla

Suomeen muodostetaan uudistumiskykyisiä temaattisia ja alueellisia osaamisen keskittymiä

Hallinnonalojen (TEM/OKM) sekä TEM:n ja suurimpien kaupunkiseutujen välistä yhteistyötä lisäämällä luodaan nykyistä paremmat edellytykset innovaatiokeskittymien vahvistamiselle. Yhdensuuntaisten kehittämistoimien lisäksi tehostetaan alueiden todellisiin vahvuuksiin ja kansainvälisesti korkeatasoiseen osaamiseen pohjautuvaa markkinointia. Valmistelu- ja selvitysrahoitusta osoitetaan innovatiivisten keskittymäaloitteiden sekä kansainvälisiä innovaatioverkostoja hyödyntäviin hankkeisiin. Metropolialueen ja valtion välisen aiesopimuksen avulla tuetaan Helsingin seudun pyrkimyksiä maailmanluokan innovaatiokeskittymäksi.

Ministeriön tulos- ja kehittämisohjauksella varmistetaan, että käytettävissä olevat ohjelmat ja hankkeet muodostavat toimivan kokonaisuuden alueellisten (OSKE ja KOKO) ja sisällöllisten (SHOK, Tekesin ohjelmat ja Osaamisklusterit) innovaatiokeskittymien kehittämiseksi. Osaamiskeskusohjelman roolia osana kansallista innovaatiopolitiikkaa (SHOKit ja Tekesin ohjelmat) tarkistetaan juuri valmistuneen väliarvioinnin perusteella.

Innovaatiostrategian laaja-alaista toteuttamista eri alueilla edistetään ELY-keskusten tulosohjauksen ja kehittämisohjelmien avulla. Kansallisten ja alueellisten tavoitteiden synkronoimiseksi luodaan toimiva käytäntö yhdessä ELY-keskusten ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa.

TEM:n yritysasiakkuustrategia ohjaa yhteistyön kehittämistä alueilla

Innovaatiot ja osaaminen -verkoston (KOKO ja OSKE) avulla levitetään innovaatiotoiminnan hyviä käytäntöjä ja uusia toimintatapoja. Osaamiskeskuksia ja osaamisklustereita ohjeistetaan vuonna 2011 toiminnassaan huomioimaan keskeiset kansalliset sisältölinjaukset erityisesti käyttäjälähtöisen innovaatiotoiminnan ja kansainvälistymisen osalta. Alueatasolla OSKE-ohjelman asiantuntijoiden ja ELY-keskusten teknologia-asiantuntijoiden välistä yhteistyötä ja työnjakoa lisätään kehittämällä palvelumalleja TEMin yritysasiakkuustrategian mukaisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään tutkimus- ja kehitystoimintaa harjoittavien yritysten lisäämiseen sekä yritysten kasvua kannustaviin toimenpiteisiin.

5.5 Kasvuyritysympäristön ja –palvelujen kehittäminen

Kasvuyritysympäristön kehittäminen vaatii laajaa toimenpidevalikoimaa

Innovatiivisten, nopeaan kansainväliseen kasvuun tähtäävien yritysten julkisia yrityspalveluja (rahoitus-, verkottumis- ja asiantuntijapalvelut) kehitetään kokonaisuutena tavoitteena selkeyttää palvelujärjestelmää ja parantaa sen asiakaslähtöisyyttä. TEM-konsernin yritysasiakkuustrategian tavoitteena on eri toimijoiden palvelujen tarjoaminen eri yritysasiakassegmenteille asiakaslähtöisesti ja keskenään saumattomana kokonaisuutena. Nopeaan kasvuun ja kansainvälistymiseen tähtääville yritykselle rakennetaan toimijoiden yhteistä Kasvuväylä-palvelukonseptia, joka tarjoaisi yrityksen kasvustrategiaan sovitettua vaiheistettua palvelupaketin. Palvelu on tarkoitus järjestää ohjelmamuotoisena aluksi muutaman vuoden määräajaksi.

Korkeakoulujen osaamisen kaupallistamista kehitetään opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteisen linjauksen pohjalta, jossa esitetyt toimenpiteet kohdis-

tuvat korkeakoulujen kaupallistamisvalmiuksiin, kasvuyrittäjyyskoulutukseen ja tutkimukseen sekä keinoihin, joilla voidaan houkutellessa Suomeen korkean luokan kansainvälistä osaamista.

Keväällä 2009 käynnistetyn Vigo-yrityskiihdyttämöohjelman tavoitteena on yhdistää kohdennettu julkinen (Tekesin ja Aloitusrahoasto Averan) rahoitus ja yksityinen huippuluokan liiketoimintaosaaminen parhaiden kasvuyrityssaihioiden kehittämiseksi. Ohjelmaan valittujen kuuden kiihdyttämön toiminta on lähtenyt lupaavasti käyntiin. Julkisen rahoituksen ehtoihin on tehty joitakin tarkistuksia käynnistysvaiheen perusteella. Vigo-ohjelman laajentamisesta päättäminen kiihdyttämöiden lukumäärää lisäämällä tulee vuosien 2010-2011 ajankohtainen asia.

Keväällä 2010 julkaistun selvitysmiesraportin havaintoja ja suosituksia hyödynnetään kasvuyrityspolitiikan toimeenpanossa. Haasteita ovat erityisesti julkisten kasvurahoittajien toiminnan yhteensovittaminen, yksityisen pääomasijoitusmarkkinan aktivointi sekä ulkomaisien sijoitusten ja toimijoiden houkuttelu Suomeen.

Keksintösäätiön vastuulle siirretty yksityishenkilöiden liikeideoiden arviointi- ja kehittämispalvelu, Tuoteväylä, on vakiintunut osaksi Keksintösäätiön ydintoimintaa ja osoittautunut menestykseksi. On tärkeää turvata Tuoteväylän tarvitsemat voimavarat.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovointitoimintaa tekevien yritysten määrän ja innovaatiopolitiikan vaikuttavuuden lisäämiseksi yksi tehokkaimpia keinoja olisi kaikki toimialat kattavan yhteisöveron hyvitykseen perustuvan innovaatiokannustimen käyttöönotto. Työ- ja elinkeinoministeriö on tehnyt ehdotuksen innovointitoiminnan verokannustinmallista.

5.6 Kysyntä- ja käyttäjälähtöisyyden vahvistaminen

Kysyntä- ja käyttäjälähtöistä innovaatiopolitiikkaa toteutetaan vuonna 2010 laaditun toimenpideohjelman mukaisesti. Toiminnan painopisteitä ovat osaamistason nostaminen, kannusteiden kehittäminen, infrastruktuurin kehittäminen ja sääntelyn uudistaminen.

Osaamistason nostaminen

Kysyntä- ja käyttäjälähtöisen innovaatiotoiminnan osaamistason nostetaan tutkimuksella ja tiedotuksellisin toimin, erityisesti Tekesin välineistön avulla. Yhteiskunnallisten haasteiden tarjoamiin uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin tartutaan suuntaamalla Tekesin ohjelmatoimintaa tätä tukevasti.

Muotoiluosaamista vahvistetaan osana käyttäjälähtöistä innovaatiopolitiikkaa. Toimenpiteitä sidotaan erityisesti Maailman muotoilupääkaupunki –hankkeeseen ja sen puitteissa tapahtuvaan pilotointiin. Muotoilua pyritään hyödyntämään laaja-alaisesti. Edistetään muotoilun käyttöä yrityksen strategisena välineenä erityisesti pk-sektorilla. Uudistamalla julkisia palveluita palvelumuotoiluperiaatteen (*service design*) mukaisesti saadaan aikaan merkittäviä kustannussäästöjä samalla kun parannetaan palvelujen toimivuutta.

Julkisten hankintojen osaamista ja koulutusta parannetaan hankintatoimen ammattimaisuuden ja innovaatiovaikutusten lisäämiseksi. Erityisesti etsitään keinoja vahvistaa Motivan, HAUSin ja HANSELin roolia julkisten hankintojen suuntautumisiksi nykyistä enemmän innovaatiotoimintaa edistävästi.

Kannusteiden kehittäminen

Käyttäjälähtöisen innovaatiotoiminnan sekä taloudellisia että ei-taloudellisia kannusteita kehitetään. Painotetaan nopeaa käyttäjälähtöistä pilotointia, demonstrointia ja markkinatestausta edistävien rahoitusvälineiden kehittämistä, erityisesti Tekesin toimesta. Ohjataan yleisemminkin TEM-konsernin rahoitusvälineitä kysyntä- ja käyttäjälähtöisen innovaatiotoiminnan edistämiseen. Uusia mahdollisuuksia käyttäjälähtöiselle innovaatiotoiminnalle tarjoaa julkisen sektorin sähköisessä muodossa tuottaman tietoaineiston saattaminen nykyistä avoimemmin ja selkeämmin käyttöehdoin käyttäjien hyödynnettäväksi sekä jatkojalostettavaksi. Julkisen tiedon uudelleenkäyttöä voidaan edistää sekä lainsäädännöllisin, teknisin että tiedotuksellisin keinoin.

Kehitetään kannusteita innovaatioita edistävien julkisten hankintojen lisäämiseksi. Erityisesti Tekesin välineistöä kehitetään tätä tukevaan suuntaan. Vahvistetaan julkisen sektorin edelläkävijätoimijoiden innovatiivisia ratkaisuja koskevaa tiedottamista.

Infrastruktuurin kehittäminen

Luodaan edellytyksiä suomalaista innovaatiotoimintaa edistävälle edelläkävijämarkkinoille sekä osallistutaan EU:n edelläkävijämarkkina-aloitteen toimeenpanoon.

Käyttäjälähtöisen innovaatioympäristön toimintaympäristön kehittymiseen vaikutetaan mm. vahvistamalla tietoyhteiskunnan perusrakenteita. Käyttäjälähtöistä innovointia tukevien innovaatioympäristöjen käyttöä lisätään Living labs –verkostoimis- ja kehittämishankkeen avulla.

Julkisia palveluita uudistetaan Innovatiiviset edelläkävijäkaupungit –hankkeen avulla. Hanke perustuu yksityisen ja julkisen sektorin kumppanuuteen, innovatiivisiin julkisiin hankintoihin sekä käyttäjälähtöisiin toimintamalleihin.

Sääntelyn uudistaminen

Innovaatiotoiminnan kasvava avoimuus asettaa uusia haasteita innovaatiotoimintaa kannustavalle sääntelyjärjestelmälle. Vahvistetaan innovaatiojärjestelmän toimivuutta julkisen tiedon hyödyntämisen, IPR-järjestelmän kannustavuuden ja julkisen sektorin innovaatiotoiminnan kannalta.

Edistetään innovaationäkökulman huomioonottamista sääntelyssä sekä selvitetään sääntelyn ja innovaatioiden suhdetta.

Palvelusetelin käyttöönottoa joudutetaan ohjeistuksen ja palveluseteliportaalin kehityshankkeella TEM-konsernin ja sidosryhmien kanssa.

Standardisointia kehitetään vastaamaan laajan innovaatiostrategian asettamiin haasteisiin ja sen suomiin mahdollisuuksiin. Hyödynnetään standardisointia innovaatiotoiminnan tukena korostamalla standardisoinnin innovaatiovaikutuksia yhteistyössä ”innovaatioorganisaatioiden” kanssa (mahdollisuuksien mukaan myös tulosohjauksen kautta).

5.7 Yritysten kansainvälistymisen ja viennin edistäminen

Yritysten kansainvälistymispalveluverkostoa uudistetaan

Suomen menestys riippuu tulevaisuudessa yhä enemmän yritysten, erityisesti osaamiseen perustuvien yritysten, kansainvälisestä kilpailukyvyistä. Pk-yritysten kasvua hidastaa niiden vähäinen kansainvälistyminen.

Julkisrahoitteisen VKE-palveluverkoston rakenteita ja toimintoja kehitetään toteuttamalla yleishyödyllisiä kansainvälistymispalveluja tarjoavien valtionapuyhteisöjen synergia-analyysi ja käynnistämällä sen johtopäätösten täytäntöönpano. Kansallinen VKE-strategia päivittyy vuoden 2010 aikana. Päivitystyössä otetaan huomioon muuttunut toimintaympäristö ja uudet rakenteet sekä niiden asettamat vaatimukset ja mahdollisuudet erityisesti pk-yritysten kansainvälistymiselle ja viennin edistämiselle.

Ministeriöstä tehdyn ydintoimintoanalyysin pohjalta selvitetään vuoden 2010 kuluessa mahdollisuudet siirtää yritysten yhteishankkeisiin osoitettujen määrärahojen hallinnointi yhteen tai useampaan ELY-keskukseen vuoden 2011 alusta.

Kansainvälistymispalvelujen tunnettuutta lisätään ja parannetaan samalla TEM-konserniin kuuluvien yritysten kansainvälistymistä edistävien tahojen yhteistyötä erityisesti Suomessa olevan lupaavan huippuosaamisen markkinoinnissa ulkomailla. Yhteistyötä tehostetaan sekä erillisissä hankkeissa että palvelutarjonnassa. Pyritään siihen, että yrityksille tarjotaan kaikkien palveluntarjoajien tuotteita tarpeen mukaan riippumatta siitä, mihin tahoon yritys on ensimmäisenä yhteydessä.

Kansainvälistymisavustuksia kohdennetaan erityisesti ympäristö- ja energialiiketoiminnan, metsäsektorin sekä palvelu- ja luovien alojen kansainvälistymishankkeisiin.

Edistetään suomalaisten innovaatioiden kaupallistamista ja markkinoillepääsyä erityisesti kasvumarkkinoilla (Venäjä, Kiina, Intia). Pk-yritysten osalta painotetaan myös niiden kannalta tärkeitä lähimarkkinoita. Vienti ja muu yritysten kansainvälistyminen tulee huomioida koko innovaatioympäristössä niin, että kyetään varmistamaan uusien teknologioiden, innovaatioiden ja osaamislähtöisten palveluiden markkinaorientoitunut kehittäminen ja kaupallistaminen.

Edistetään tiede- ja teknologiayhteistyötä kasvumarkkinoita edustavien maiden kanssa kehittämällä TT-yhteistyösopimuksia ja viranomaissuhteita.

Erityisiksi kansainvälistymisen painoaloiksi nostetaan ympäristö- ja energialiiketoiminnan, metsäsektorin sekä palvelu- ja luovien alojen kansainvälistymistä edistävät hankkeet.

5.8 Innovaatiojärjestelmän kehittäminen

Innovaatiojärjestelmästä tehty kansainvälinen arviointi valmistui syksyllä 2009. Arvioinnin tulosten ja suositusten pohjalta päätetään toimenpiteistä, jotka koskevat innovaatiojärjestelmän rakenteellista, hallinnollista ja institutionaalista kehittämistä. Hallitus antaa syyskaudella 2010 eduskunnalle selonteon toimenpiteistä, joihin innovaatiostrategian toteuttamiseksi on ryhdytty.

Osana TEM 2010 muutosohjelmaa on Geologian tutkimuskeskuksen arviointi valmistunut ja Valtion teknillisestä tutkimuskeskusta koskeva strateginen ja toiminnallinen arviointi on valmistumassa syyskuussa 2010. Yritysten kansainvälistymistä ja vientiä edistävästä sopimusyhteisöistä valmistuu synergia-analyysi. TEM 2012 muutosohjelmassa on tarkoituksena käynnistää Tekesin arviointi vuonna 2011.

Turvatekniikan keskuksen tehtäväkenttä laajenee voimakkaasti seuraavien parin vuoden aikana. Vuoden 2010 alusta keskukseseen siirrettiin Kuluttajaviraston tuoteturvallisuusvalvonta. Kemikaalien valvontaan liittyvät tehtävät siirretään TUKESIin vuoden 2011 alussa ja kaivostoiminnan lupa- ja valvontaviranomaistehtävät vuoden 2011 aikana.

Mittanormaali- ja vertailulaboratoriotointia kehitetään mm. valtiovarainministeriön työryhmän ehdotusten pohjalta.

5.9 Tekninen turvallisuus ja luotettavuus

Teknisen turvallisuuden ja luotettavuuden alan lainsäädäntöä kehitetään ottaen huomioon EU-lainsäädännön uudistukset sekä suomalaisen yhteiskunnan nykyiset tarpeet.

Turvatekniikan keskukselta kehitetään laaja-alaista kansallista turvallisuus- ja luotettavuusalan valvontaviranomaista ottaen huomioon muun muassa akkreditointi- ja markkina- valvonta-asetuksen säännökset ja velvoitteet sekä muutokset toimintaympäristössä. Keskuksen toimintakyky turvataan keskuksen toiminnan osittaisen alueellistamisen ja muiden käynnissä olevien rakennejärjestelyjen yhteydessä.

Mittanormaali- ja vertailulaboratoriotointiminnan uuden kokonaisuuden muodostaisivat Mittatekniikan keskus sopimusyhteisöineen ja valtion muiden tutkimuslaitosten vastuulla olevat pääosin kemian metrologian toiminnot. Vuosille 2011-2012 ajoittuvalla toimintojen uudelleenjärjestelyllä tuetaan kansallista innovaatiostrategiaa ja pyritään luomaan metrologiasta ja mittaustekniikasta vahva kansallinen osaamisalue.

Standardisointijärjestelmää kehitetään komission keväällä 2010 annettavan standardisointipaketin suuntaviivojen mukaisesti.

Akkreditointi- ja markkina- valvonta-asetuksen toimeenpanoa ja vaikutusten arviointia jatketaan yhteistyössä muiden ministeriöiden ja viranomaisten kanssa. Konkreettisenä työnä tämä tarkoittaa alkuvaiheessaan vuoden 2011 aikana käynnistyvän kymmenen direktiivin muutostyön ja niiden kansallisen voimaansaattamisen.

5.10 Geologisten luonnonvarojen hyödyntäminen

Geologisten luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä edistetään uudistetun kaivoslain pohjalta, tukemalla geologian alan tietopohjan vahvistamista sekä kehittämällä kaivoshankkeiden rahoitusta, infrastruktuurin rakentamista ja alan koulutusta.

Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta on määritellyt syyskuussa 2008 periaatteet valtion osallistumisesta kaivoshankkeisiin. Tuettavilla hankkeilla tulee olla merkittävät kansantaloudelliset, aluetaloudelliset ja työllisyysvaikutukset. Valtion tuki voi kohdistua lähinnä kaivoshankkeen kehittämisvaiheeseen, rikastusteknologian kehittämiseen, kaivoksen ym-

päristön infrastruktuurin, kuten liikenneväylien rakentamiseen, ja koulutukseen. Tuista päätetään jokaisen hankkeen yhteydessä erikseen.

Uuden kaivoslain voimaantulon myötä kaivostoiminnan lupa- ja valvontaviranomaistehtävät siirtyvät työ- ja elinkeinoministeriöstä Turvatekniikan keskukseseen.

6 Innovaatiopolitiikka EU-tasolla

Seuraavassa esitetään EU:n innovaatiopolitiikkaa koskevat linjaukset, jotka tulee ottaa soveltuvin osin huomioon toiminnan suunnittelussa:

- Osaamiskolmioon (koulutus, tutkimus, innovaatio) panostaminen on perusedellytys Euroopan kilpailukyvyyn parantamisessa. Se on myös uuden EU:n kilpailukykystrategian (Eurooppa 2020 strategia) peruspilari.
- Osaamispanostuksia tulee tulevaisuudessa hyödyntää nykyistä paremmin niin, että ne realisoituvat nykyistä laajemmin uusiksi yrityksiksi, tuotteiksi ja palveluiksi sekä yhteiskunnallisiksi hyödyiksi. Tämä edellyttää EU:n innovaatiopolitiikan sisältöjen uudistamista ja johtamisen kehittämistä.
- Eurooppa 2020 strategiaan sisältyvä, syyskuussa julkistettava Innovation Union -lippulaivahanke on keskeinen väline EU:n innovaatiopolitiikan uudistamiseksi. Siksi sen sisältöön on tärkeää kyetä vaikuttamaan.
- Tarvitaan nykyistä kokonaisvaltaisempaa EU:n innovaatiopolitiikan johtamista. Tutkimusta, innovaatioita ja näitä tukevia muita politiikka-alueita tulee toteuttaa yhteisten tavoitteiden mukaisesti. Kansallisten tutkimushankkeiden tulee tukea myös EU-tason tavoitteita – ja päinvastoin. Temaattisen yhteensopivuuden varmistamiseksi on tärkeää, että eri osapuolet osallistuvat aktiivisesti seitsemännen tutkimuksen puiteohjelman loppukauden hakuihin samoin kuin kahdeksannen puiteohjelman sisällön valmisteluun.
- Innovaatiot auttavat vastaamaan suuriin globaaleihin haasteisiin (mm. ilmasto, energia, ympäristö, ikääntyminen, liikenne). Näiden ratkaiseminen mahdollistaa EU:ssa toimiville osaamisperustaisille yrityksille globaaleja kilpailuetuja. Tämä edellyttää keskeisten politiikka-alueiden välistä koordinaatiota, samanaikaista kysyntä- ja tarjontalähtöisten politiikkavälineiden käyttöä sekä sisämarkkinoiden syventämistä.
- Markkina- ja käyttäjälähtöisiin tarpeisiin vastaavaa innovaatiotoimintaa on vahvistettava innovaatiopanostusten paremmaksi hyödyntämiseksi. Innovaatiotoiminnan laaja-alaistuminen ja uudet muodot (mm. yksityisten ja julkisten palvelujen innovaatiot sekä ei-teknologinen kehittäminen kuten liiketoimintamallit, muotoilu ja organisatoriset ratkaisut) edellyttävät tässä suhteessa uusia politiikkavälineitä myös EU-tasolla.
- EU:lle tärkeillä aloilla tulee tukea eurooppalaisten toimijoiden keskinäistä verkottumista ja tällä tavoin edistää Euroopan asemaa maailman vahvimpana osaamiskeskittymänä. EU:n klusteripolitiikalla tulee edistää strategisia kumppanuuksia linkittämällä yhteen eri alueiden klusteritoimijoita. Klusterien keskinäisiä kumppanuuksia Itämeren alueella on vahvistettava.

- Yrittäjyyden ja erityisesti kasvuyritysten rooli innovaatiotoimintaa tukevana tekijänä tulee systemaattisesti huomioida innovaatio- ja yrityspolitiikan suunnittelussa ja toteutuksessa. Riskipääomamarkkinoiden eurooppalaista yhdentymistä tulee edistää yhteisötason toimenpitein.
- EU:n teollisuus toimii suurelta osin tuontiraaka-aineiden varassa. Sen vuoksi tarvitaan niin EU:n kuin jäsenmaiden toimenpiteitä raaka-aineiden saannin varmistamiseksi. On tuettava avoimuuden säilymistä raaka-aineiden maailmanmarkkinoilla. Niin tuotannossa kuin kulutuksessa tulee pyrkiä raaka-aineiden säästöön, kestävään käyttöön ja kierrätykseen. EU:n ja jäsenmaiden toimenpitein on edistettävä EU-alueen omien raaka-ainevarojen hyödyntämistä panostamalla alan tietämyksen ja uuden teknologian kehittämiseen sekä varmistettava alan toimintaedellytyksiä kehittämällä lainsäädäntöä, lupakäytäntöjä ja alueiden käytön suunnittelua.
- Innovaatiotoiminnan mittaristoa ja seurantaa on uudistettava niin, että ne kattavat koko laaja-alaisen innovaatiotoiminnan. Innovaatiopolitiikalle tulee asettaa tätä vastaavat strategiset EU-tason tavoitteet.